www.edcbmj.ir e-ISSN: 2345-5284

Education Strategies in Medical Sciences (ESMS)

Journal homepage: www.edcbmj.ir/en e-ISSN: 2345-5284

Baqiyatallah University of Medical Sciences

Feasibility Study on Family Laws Education as a General Lesson in Higher Education

Hussein Mahmoodi*[1], Davod Mirzaie[2]

[1] Political Science and Law Lorestan University, Khorramabad, Iran
[2] Curriculum Studies, Khorramabad, Iran

*Email:mahmoodi.h@lu.ac.ir *Corresponding author: Hussein Mahmoodi,, Political Science and Law Lorestan University, Khorramabad, Iran.*

Article Info

Keywords: *Education, Family law, Higher education, Feasibility study, General lesson.*

Abstract

Introduction: The family is the social institution, which is the first foundation of collective life. Considering the importance of the family and its legal system, the discussion of the family rights and its education can prevent the damage caused by the lack of familiarity with it; So, the purpose of this study was to feasibility study of family laws education in higher education from the viewpoint of laws professors.

Methods: This research is applied in terms of purpose and based on data collection method, is a descriptive research- survey type. The statistical population included law professors in Iran. Sampling method was a simple random that 150 people were selected based on G-Power method. The Data collection tool was a researcher-made questionnaire. Content validity of the questionnaire was confirmed by experts and reliability of the questionnaire was determined using Cronbach's alpha coefficient of 0.88 which indicates the appropriate reliability of the tool. For analyzing the results, descriptive statistics (mean and standard deviation), and one-sample t-test and independent t-test statistical tests were used.

Results: The results showed that professors agreed with the necessity and opportunity to education of family laws in higher education and well evaluated the teachers' attitudes on the education of family law in higher education. They believed that there was no serious threat in this regard, and the readiness of human resources is also considered to be favorable.

Conclusion: According to the results of this research on the need to family laws education at university, in addition to other general lessons, family laws education could be paid more attention as a separate lesson.

Copyright © 2020, Education Strategies in Medical Sciences (ESMS). This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) which permits copy and redistribute the material just in noncommercial usages, provided the original work is properly cited.

مجله راهبردهای آموزش در علوم پزشکی
دوره ۱۳، شماره ۲، ۱۳۹۹
صفحات: ۱۳۲-۱۲۵

بررسی امکان‌سنجی آموزش حقوق خانواده به‌عنوان درس عمومی در آموزش عالی

حسین محمودی*[۱]، داود میرزایی فر [۲]

[۱] گروه علوم سیاسی و حقوق دانشگاه لرستان ،خرم آباد، ایران
[۲] برنامه ریزی درسی، خرم آباد، ایران

نویسنده مسوول: حسین محمودی، گروه علوم سیاسی و حقوق دانشگاه لرستان ،خرم آباد، ایران، ایمیل: mahmoodi.h@lu.ac.ir

چکیده

مقدمه: خانواده نهاد اجتماعی است که نخستین شالوده حیات جمعی به شمار می‌رود. با توجه به اهمیت خانواده و نظام حقوقی آن، بحث حقوق خانواده و آموزش آن می‌تواند از آسیب‌های ناشی از عدم آشنایی با آن جلوگیری نماید؛ در نتیجه هدف پژوهش حاضر، بررسی امکان‌سنجی آموزش حقوق خانواده در آموزش عالی ازنظر اساتید رشته حقوق بود.

روش‌ها: این پژوهش به لحاظ هدف کاربردی و حسب شیوه گردآوری داده، ازجمله پژوهش‌های توصیفی از نوع پیمایشی است. جامعه آماری، شامل اساتید رشته حقوق ایران بود. روش نمونه‌گیری تصادفی ساده بود که با روش جی پاور تعداد ۱۵۰ نفر انتخاب شد. ابزار گردآوری دادها پرسشنامه محقق ساخته بود. روایی محتوایی پرسشنامه با استفاده ازنظر متخصصان تائید شد و پایایی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۸ تعیین شد که نشان‌دهنده پایایی مناسب ابزار است. برای تجزیه‌وتحلیل از آمار توصیفی (میانگین و انحراف استاندارد) و آزمون‌های آماری تی تک نمونه‌ای و تی مستقل استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج نشان دادند اساتید با ضرورت و فرصت آموزش حقوق خانواده در آموزش عالی موافق بودند و نگرش اساتید درباره آموزش حقوق خانواده در آموزش عالی را خوب ارزیابی کرده‌اند. آن‌ها معتقد بودند تهدیدی جدی در این خصوص وجود ندارد و آمادگی نیروی انسانی را نیز در حد مطلوب می‌دانند.

نتیجه‌گیری: با توجه به نتایج این پژوهش مبنی بر نیاز به آموزش حقوق خانواده در دانشگاه، می¬توان در کنار دیگر دروس عمومی به آموزش حقوق خانواده به‌صورت یک درس مجزا پرداخته شود.

واژگان کلیدی: آموزش، حقوق خانواده، آموزش عالی، امکان‌سنجی، درس عمومی.

مقدمه

خانواده مقدس‌ترین نهاد جهت آرامش، تربیت و تکامل انسان به شمار می‌آید و می‌توان گفت جامعه سالم درگرو خانواده سالم خواهد بود [۱ و ۲]؛ بنابراین خانواده نهاد اجتماعی است که نخستین شالوده حیات جمعی به شمار می‌رود [۳] و سلامت آن بسیار بیشتر از سیستم قضایی کشور می‌تواند در پیشگیری از جرم و خشونت، مؤثر باشد [۴]. ازنظر جامعه شناسان خانواده تعریفی ساده دارد، خانواده گروهی از اشخاص است که با پیوندهای خویشی مستقیم به هم متصل می‌شوند و اعضای بزرگسال آن مسئولیت نگهداری کودکان را به عهده دارند [۵]. خانواده به‌عنوان یکی از مهم‌ترین نهادهای تأثیرگذار بر ارتقاء سطوح فرهنگی جامعه شناخته‌شده است [۶]. عملکرد خانواده جنبه مهم محیط خانواده است که سلامت جامعه را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد [۷]. در حقیقت حیات خانواده در تمامی حوزه‌های اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی مؤثر بوده و با تکیه‌بر آن می‌توان به مزیت مادی و معنوی رسید [۸]؛ نظام عاطفی پیچیده‌ای است که چند نسل را در برمی‌گیرد و وجه تمایز آن با سایر نظام‌های اجتماعی در وفاداری، عاطفه و دائمی بودن عضویت افراد در آن است، به‌طوری‌که ورود به آن از لحظه تولد آغاز می‌گردد و اعضا به‌وسیله مرگ از یکدیگر جدا می‌شوند [۹]. پژوهشگران بر این باورند که بسیاری از انحرافات رفتاری ریشه در نظام خانواده دارد و پیش‌شرط دستیابی به جامعه سالم، تحقق خانواده سالم است [۱۰]. برخی سلامت خانواده را ترکیبی از کیفیت زندگی خانواده، سلامت هر یک‌یک اعضا، کنش متقابل اعضای خانواده باهم، معنویت، تغذیه، مقابله، محیط، اوقات فراغت، روزمرگی، خواب و مسئله جنسی، تعریف کرده‌اند [۱۱] و بعضی دیگر ابعاد سلامت خانواده را در حوزه‌های جسمی، احساسی، هوشی، معنوی، اجتماعی، بین شخصی و ابعاد محیطی مورد تأکید قرار داده‌اند [۱۲]. شش مؤلفه مهم در شناخت خانواده سالم شامل، پایبندی نسبت به خانواده، قدردانی و محبت نسبت به یکدیگر، ارتباط مثبت، وقت‌گذرانی لذت‌بخش با یکدیگر در اوقات مناسب، احساس سلامت معنوی و توانایی تحمل فشارها و بحران‌ها می‌باشد. شناسایی و برآوردن این نیازها، خانواده را مولّد و پرثمر ساخته و از مشکلات و آسیب‌های خانوادگی پیشگیری می‌کند [۱۳]. اهمیت خانواده با توجه به کارکردهای آن مثل، مشروعیت ارتباط جنسی [۱۴]، توالد و تناسل [۱۵]، کارکرد تربیتی [۱۶] و کارکرد اجتماعی اقتصادی [۲] ایجاب می‌کند با تنظیم روابط اعضای خانواده، از تداخل و تعارض نقش‌ها در درون خانواده پیشگیری شود، درنتیجه یکی از عرصه‌های مهم در هر جامعه‌ای قوانین و مقررات یا نظام حقوقی آن جامعه است که در این میان حقوق خانواده به دلیل موضوع اهمیت خانواده، اهمیت ویژه‌ای دارد. به نظر لوی برول، حقوق مجموع قواعد اجباری است که سبب ایجاد روابط اجتماعی، آن‌چنان‌که از وجدان عمومی در هر زمان برمی‌آید می‌باشد. در اصطلاح حقوق عبارت است از مجموعه قواعد و مبانی الزام‌آور و غیر الزام‌آور که بر روابط اشخاص اعم حقیقی و یا معنوی حاکم است [۱۸و ۱۹]. حقوق خانواده شاخه‌ای از حقوق مدنی است که به مقررات و قواعد شکل‌گیری تداوم و انحلال خانواده می‌پردازد. در این شاخه از حقوق با در نظر گرفتن اموری چون مصالح اعضا و نهاد خانواده و کارکردهای این نهاد (مانند حفظ و بقای نسل تأمین نیازهای عاطفی و روانی اعضا و برقراری نظام مراقبتی و حمایتی از کودکان)، چگونگی روابط حقوقی اعضای خانواده و حقوق و تکالیف آنان در برابر یکدیگر مشخص می‌شود [۲۰]. حقوق خانواده یا قانون خانواده به حقوق یا قوانینی گفته می‌شود که به خانواده می‌پردازد و به مجموعه قواعد و مقرراتی مربوط است که حاکم بر روابط افراد خانواده (از قبیل شوهر، زن، فرزند، پدر و مادر) و امور مالی مرتبط با آن‌ها (مانند مهریه زوجه و نفقه همسر و اقارب) است [۲۱]؛ به‌عنوان‌مثال مطابق مفاد ماده ۱۱۰۵ قانون مدنی، در روابط زوجین، ریاست خانواده از خصایص شوهر است[۲۲] و این امور در حقوق خانواده تشریح شده است تا موجب سو برداشت و سو استفاده قرار نگردد. از منظر اندیشمندان حقوقی، خانواده گروهی است که به دلیل قرابت یا زوجیت، همبستگی حقوقی و اجتماعی یافته و تحت رهبری و ریاست مقامی قرارگرفته است [۲۳]. در خانواده، شأن حقوق افراد و نظام سلسله‌مراتب به‌روشنی مشخص و جایگاه هر عضو در این مجموعه معلوم و باید هر یک به حقوق دیگر اعضا احترام بگذارند. حسن معاشرت، برقراری نظم، امنیت، معین شدن مرز مسئولیت‌ها و ایجاد عدالت را می‌توان به‌عنوان اصول اساسی حقوق خانواده برشمرد [۲۴].

امور خانواده به چهار دسته تقسیم می‌شود: امور مالی، امور خاص زناشویی، امور جاری (همانند تعیین مسکن و تنظیم ارتباط با بیرون خانواده به انگیزه‌های مختلف) و تربیت و نگاه‌داری فرزندان [۲۵]. اصول اساسی حقوق خانواده را می‌توان این‌گونه بیان کرد: ۱- حقوق اختصاصی شوهر: حق ریاست؛ حق موافقت با کار زوجه یا منع او از اشتغال؛ حق تمکین. ۲- حقوق اختصاصی زن: حق تعیین مهریه و دریافت آن از شوهر: حق حبس؛ حق دریافت دستمزد از شوهر در مقابل انجام امور خانه ۳- حقوق مشترک (متقابل زن و شوهر): ازجمله حقوق که زن و شوهر نسبت به یکدیگر دارند، حسن معاشرت است. حسن معاشرت، به این معنا که زن و شوهر با احترام متقابل، همدلی، گذشت، تأمین نیازهای جنسی یکدیگر، همکاری، وفاداری، رعایت عدالت، زندگی کنند و عدم رعایت هر یک از موارد، حقوقی را در پی خواهد داشت (ماده ۱۱۳۰ قانون مدنی)؛ بنابراین در نظام حقوق ایران قانونی تحت عنوان قانون مدنی و قانون حمایت خانواده وجود دارد که آشنایی با آن می‌تواند در

اعتلا و استمرار نهاد خانواده مؤثر باشد و مهم‌ترین بخش حقوق خانواده، حقوق و تکالیف زوجین در قبال یکدیگر است و این حقوق و تکالیف در دو بخش جای می‌گیرند: ۱- حقوق و تکالیف مالی ۲- حقوق و تکالیف غیرمالی (ماده ۱۱۵ قانون مدنی). ازجمله پژوهش‌های که به بررسی حقوق خانواده پرداخته‌اند: رستمیان املشی (۱۳۹۷) در پژوهشی نشان داد که بیشترین ضریب اهمیت حقوق خانواده در سیستم آموزشی به مؤلفه نکاح با ۸ شاخص در سند تحول آموزش‌وپرورش و ۶ شاخص در کتاب‌های درسی و پس‌ازآن به ترتیب حضانت با ۶ شاخص در سند برنامه درسی ملی و ۵ شاخص در کتاب‌های درسی و طلاق با ۳ شاخص به‌طور مساوی در سند تحول بنیادین آموزش و پروش و سند برنامه درسی ملی بود [۲۶]. همچنین غضنفری (۱۳۹۳) با بررسی حقوق مالی و غیر مالی زوجین با تکیه بر قانون حمایت خانواده مصوب ۱۳۹۱/۱۲/۱، سعی کرده‌اند مباحثی از حقوق و روابط مالی و غیرمالی زوجین مطرح شود و دو طرف از امتیازی که به‌موجب اصول و قواعد حقوقی برخوردار می‌باشند اطلاع لازم را کسب نمایند. این حقوق و روابط به دو بخش مالی مانند مهریه و نفقه و غیرمالی مانند ریاست شوهر و حق اشتغال زن و حقوق و تکالیف مشترک ازجمله حسن معاشرت و وفاداری تقسیم می‌شود [۲۷]. تحقیقات نشان داده است، پژوهش در مشکلات مربوط به خانواده، بالأخص بررسی پرونده‌های اختلافات خانوادگی، بیانگر این واقعیت اجتماعی است که حقوق مالی و غیرمالی زوجین در رابطه با یکدیگر در مواردی که توافق اخلاقی وجود ندارد به‌عنوان حربه‌ای برای اضرار دیگری استفاده می‌شود [۲۸] و این امر می‌تواند زمینه ایی برای توجه جدی به حقوق خانواده و زن و شوهر نسبت به هم باشد که در این زمینه می‌توان با آموزش درست در سطوح مختلف ازجمله برنامه درسی آموزش عالی، به‌عنوان بالاترین سطح آموزش رسمی که دارای بازده خصوصی و عمومی است، حقوق خانواده را برای افراد تشریح کرد تا بتوان از خسارت‌های مالی و روحی و روانی در آینده، پیشگیری نمود؛ زیرا برنامه درسی آموزش عالی، قلب آموزش و ترکیب اندیشه، عمل و هدف است [۲۹] و مهم‌ترین ابزار دستیابی هر نظام آموزشی به رسالت‌ها و هدف‌های خود است [۳۰] و تردیدی نیست که برنامه‌های درسی به عنوان قلب نظام آموزش عالی در نظر گرفته می‌شود [۳۱]. در حال حاضر حقوق خانواده از موضوعات حقوق خصوصی است و قواعد خانواده در قانون مدنی گنجانده شده و مواد ۶۴۲-۶۴۷ قانون مدنی نیز به حمایت از خانواده با ضمانت اجراهای کیفری پرداخته است [۲]. با توجه به اهمیت خانواده و نظام حقوقی آن، بحث حقوق خانواده می‌تواند برای تمامی دانشجویان مطرح شود تا بتوان از آسیب‌های ناشی از عدم آشنایی با آن جلوگیری نمود؛ زیرا عدم آشنایی با نظام حقوقی به‌خصوص در زمینه خانواده، به دلیل اهمیت و عامه بودن آن آسیب‌های بسیاری را به دنبال خواهد داشت. در بین تمامی نهادها، سازمان‌ها و تأسیسات اجتماعی، خانواده نقش و اهمیتی خاص و بسزا دارد. تمامی آنان که در باب سازمان جامعه اندیشیده‌اند، بر خانواده و اهمیت حیاتی آن برای جامعه تأکید ورزیده‌اند [۳۲]. از دیدگاه آموزه‌های دینی، خانواده سنگ بنای جامعه است که فرد را به جامعه و نسل‌ها را به یکدیگر مرتبط می‌سازد و گروه‌های اجتماعی گوناگون را به هم پیوند می‌دهد [۳۳]. در نتیجه آشنایی با قانون خانواده می‌تواند منجر به آشنایی با مبانی در زمینه هویت و جایگاه زن و مرد در نظام هستی، نظام اخلاقی خانواده؛ حقوق و مسئولیت‌های اعضای خانواده؛ آشنایی با جایگاه خانواده؛ رفع شبهات فقهی و حقوقی خانواده و درنهایت زمینه‌ساز استحکام خانواده شود؛ بنابراین، این پژوهش با توجه حلقه مفقوده آموزش حقوق خانواده، درصدد بررسی امکان‌سنجی آموزش حقوق خانواده در آموزش عالی به‌عنوان یک درس عمومی برای تمامی دانش جویان است؛ در این راستا سؤالات پژوش به شرح زیر است:

۱-ضرورت آموزش حقوق خانواده در آموزش عالی از دیدگاه اساتید تا چه اندازه است؟

۲-اساتید تا چه اندازه، برنامه آموزش حقوق خانواده در آموزش عالی را به‌عنوان فرصت تلقی می‌کنند؟

۳-تهدیدهای (آثار منفی و زیان‌های احتمالی) آموزش حقوق خانواده در آموزش عالی از دیدگاه اساتید تا چه اندازه‌اند؟

۴-از دید اساتید، نگرش‌ها نسبت به آموزش حقوق خانواده در آموزش عالی تا چه اندازه مثبت‌اند؟

۵-میزان آمادگی نیروی انسانی برای آموزش حقوق خانواده در آموزش عالی از دیدگاه اساتید تا چه اندازه است؟

۶- آیا میان دیدگاه اساتید در خصوص عوامل یادشده با توجه جنسیت اساتید تفاوت وجود دارد؟

روش ها

این پژوهش به لحاظ هدف کاربردی و بر حسب شیوه گردآوری داده، از نوع پژوهش‌های توصیفی - پیمایشی است. جامعه آماری، شامل اساتید رشته حقوق ایران در سال تحصیلی ۱۳۹۸-۱۳۹۷ بود. روش نمونه‌گیری تصادفی ساده بود. بر اساس روش جی پاور (G-Power) ۹۰ نفر ($0.01, \text{power}(\beta \text{ err prob}) = 0.99$ ، $\text{Effect size} = 0.50, \alpha \text{ err prob} =$) به‌عنوان نمونه آماری تعیین شد. ابزار گردآوری دادها پرسشنامه محقق ساخته بود. این پرسشنامه دارای ۵ مؤلفه (ضرورت آموزش حقوق خانواده ۶ گویه؛ فرصت آموزش حقوق خانواده ۶ گویه؛ تهدیدهای آموزش حقوق خانواده ۶ گویه؛ نگرش‌ها نسبت به آموزش حقوق خانواده ۷ گویه و آمادگی نیروی انسانی برای

آموزش حقوق خانواده ۷ گویه) و جمعاً ۳۲ گویه است. گویه ها بر اساس طیف لیکرت، از یک (خیلی کم) تا پنج (خیلی زیاد) نمره‌گذاری شده است. نقطه برش نیز با توجه به طیف لیکرت(۱ تا ۵)، ۳ می‌باشد. روایی محتوایی پرسشنامه با استفاده ازنظر متخصصان(۶ نفر) تائید شد و پایایی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۸ تعیین شد که نشان‌دهنده پایایی مناسب ابزار است. فرایند اجرا بدین صورت بود که ابتدا پرسشنامه تهیه و به صورت حضوری و از طریق ایمیل برای اساتید رشته حقوق ایران ارسال گردید، سپس پرسشنامه ها پس از پیگیری توسط پژوهشگر جمع آوری و مورد تحلیل قرار گرفتند(پرسشنامه های ناقص حذف و تعداد ۹۰ پرسشنامه بدون نقص مورد تحلیل قرار گرفت). تجزیه تحلیل اطلاعات با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۴ انجام شد. از آزمون کلموگراف اسمیرنف برای نرمال بودن توزیع آماری متغیرها استفاده شد و با توجه به رعایت پیش‌فرض‌های آمار پارامتریک از آزمون‌های آماری پارامتریک استفاده شد. برای تحلیل پرسش‌های پژوهش از آمار توصیفی (میانگین و انحراف استاندارد) و آزمون‌های آماری تی تک نمونه‌ای و تی مستقل استفاده شد.

یافته‌ها

جدول۱. فراوانی و درصد نمونه بر اساس جنسیت

رشته تحصیلی	فراوانی	درصد
مرد	۸۲	۹۱/۱۱
زن	۸	۸/۸۹
جمع کل	۹۰	۱۰۰

با توجه به نتایج جدول (۱)، ۸۲ نفر (۹۱/۱۱) از افراد نمونه از اساتید مرد و ۸ نفر (۸/۸۹) از افراد نمونه از اساتید زن بودند که جمعاً ۹۰ نفر به‌عنوان نمونه انتخاب‌شده است.

در این قسمت ابتدا نتایج به صورت جدول ارائه می‌شود و در ادامه به تفکیک سؤال، توضیحات لازم ارائه می‌شود.

جدول۲. نتایج آزمون t تک نمونه‌ای

متغیر	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	مقدار t	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
ضرورت آموزش حقوق خانواده	۹۰	۴/۵۲	۰/۶۸۵	۱۲/۱۸	۸۹	.۰۰۱
فرصت آموزش حقوق خانواده	۹۰	۴/۸۶	۰/۵۸۷	۱۲/۱۵	۸۹	.۰۰۱
تهدیدهای آموزش حقوق خانواده	۹۰	۴/۷۴	۰/۶۱۷	۱۲/۷۹	۸۹	.۰۰۱
نگرش‌ها نسبت به آموزش حقوق خانواده	۹۰	۴/۶۷	۰/۷۴۸	۱۲/۰۸	۸۹	.۰۰۱
آمادگی نیروی انسانی برای آموزش حقوق خانواده	۹۰	۴/۸۲	۰/۴۵۷	۱۲/۸۷	۸۹	.۰۰۱
میانگین نظری: ۳						

سؤال ۱: ضرورت آموزش حقوق خانواده در آموزش عالی از دیدگاه اساتید تا چه اندازه است؟

یافته‌ها نشان می‌دهد که میانگین ضرورت آموزش حقوق خانواده ۴/۵۲ و میانگین مورد انتظار (نظری) برابر با ۳ بود. مقدار t برابر ۱۲/۱۸ و سطح معناداری حاصل Sig= 0.001 گزارش شد ($P < 0.01$). با توجه به اینکه مقدار t در سطح خطای کمتر از 0.01 معنی‌دار بود، لذا نتیجه گرفته می‌شود که میانگین تجربی با میانگین نظری تفاوت معنی‌داری دارد. همچنین ازآنجاکه میانگین تجربی بیشتر از میانگین نظری بود، می‌توان گفت آموزش حقوق خانواده در آموزش عالی از دیدگاه اساتید ضرورت زیادی دارد.

سؤال ۲: اساتید تا چه اندازه آموزش حقوق خانواده در آموزش عالی را به‌عنوان فرصت تلقی می‌کنند؟

یافته‌ها نشان می‌دهد که میانگین آموزش حقوق خانواده در آموزش عالی به‌عنوان فرصت ۴/۸۶ و میانگین مورد انتظار (نظری) برابر با ۳ بود. مقدار t برابر ۱۲/۱۵ و سطح معناداری حاصل Sig= 0.001 گزارش شد ($P < 0.01$). با توجه به اینکه مقدار t در سطح خطای کمتر از 0.01 معنی‌دار بود، لذا نتیجه گرفته می‌شود که میانگین تجربی با میانگین نظری تفاوت معنی‌داری دارد. همچنین ازآنجاکه میانگین تجربی بیشتر از میانگین نظری بود، می‌توان گفت آموزش حقوق خانواده در آموزش عالی از دیدگاه اساتید به‌عنوان یک فرصت تلقی می‌شود.

سؤال ۳: تهدیدهای (آثار منفی و زیان‌های احتمالی) آموزش حقوق خانواده در آموزش عالی از دیدگاه اساتید تا چه اندازه‌اند؟

یافته‌ها نشان می‌دهد که میانگین تهدیدهای آموزش حقوق خانواده در آموزش عالی ۴/۷۴ و میانگین مورد انتظار (نظری)

برابر با ۳ بود. مقدار t برابـر ۱۲/۷۹ و سـطح معنـاداری حاصـل Sig= 0.001 گزارش شد ($P < 0.01$). با توجـه بـه اینکـه مقدار t در سطح خطای کمتر از 0.01 معنی‌دار بود، لـذا نتیجـه گرفته می‌شود که میانگین تجربـی بـا میـانگین نظـری تفـاوت معنی‌داری دارد. همچنین ازآنجاکـه میـانگین تجربـی بیشـتر از میانگین نظری بود، می‌توان گفـت آمـوزش حقـوق خـانواده در آموزش عالی از دیدگاه اساتید به‌عنوان یک تهدید تلقـی نمـی‌شود.

سؤال ۴: از دید اساتید، نگرش‌هـا نسـبت بـه آمـوزش حقـوق خانواده در آموزش عالی تا چه اندازه مثبت‌اند؟

یافته‌ها نشان می‌دهد که میانگین نگرش‌ها نسـبت بـه آمـوزش حقوق خانواده در آموزش عـالی ۴/۶۷ و میـانگین مـورد انتظـار (نظری) برابر با ۳ بود. مقدار t برابـر ۱۲/۰۸ و سـطح معنـاداری حاصل Sig= 0.001 گزارش شد ($P < 0.01$). با توجـه بـه اینکه مقدار t در سطح خطای کمتر از 0.01 معنی‌دار بـود، لـذا نتیجه گرفته می‌شود که میـانگین تجربـی بـا میـانگین نظـری تفاوت معنی‌داری دارد. همچنین ازآنجاکه میانگین تجربی بیشتر از میانگین نظری بود، مـی‌تـوان گفـت نگرش‌هـا نسـبت بـه آموزش حقوق خانواده در آمـوزش عـالی در حـد بـالایی مثبـت است.

بحث

آشنایی با قانون و حقوق، زمانی بیشتر اهمیت پیدا می کند که هیچ فردی به دلیل آنکه به قانون جاری جامعه آگاه نبوده، نمی تواند در صورت ارتکاب جرم، ادعای عدم تعقیب قضایی کند؛ بنابر این به همان نسبت که اجرای قانون لازم است، آگاهی و آشنایی با قوانین و مقررات نیز مهم است. شاید خیلی از تخلفات و جرم هایی که در جامعه روی می دهد ناشی از ناآگاهی افراد از قوانین جاری باشد که محتوای برخی از پرونده‌های جاری قضایی نیز این وضعیت را آشکار می سازد. در حال حاضر فرهنگسازی رعایت قانون و حقوق دیگران از حلقه های مفقوده جامعه ما است که در شکل های مختلف در جامعه بروز می کند. وقتی آگاهی باشد خیلی از جنایت ها و جرم ها امکان وقوع پیدا نمی کند و همین موضوع باعث می شود که هزینه های جامعه در رسیدگی به این پرونده ها از نظر مالی و جسمی کاهش یابد. آموزش حقوق خانواده نیز از الزامات است و واقعیت این است که افراد جامعه ما از نظر میزان آگاهی و آشنایی با قوانین و حقوق و مخصوصا حقوق خانواده در وضعیت مناسبی قرار ندارند که بخش زیادی از این نارسایی ها نیز به وضعیت آموزش ها و برنامه ریزی های نظام آموزشی بر می گردد.

هدف پژوهش حاضر، بررسی امکان‌سنجی آموزش حقوق خانواده در آموزش عالی ازنظر اساتید رشته حقوق بـود. تا کنون

سؤال ۵: میزان آمادگی نیـروی انسـانی بـرای آمـوزش حقـوق خانواده در آموزش عالی از دیدگاه اساتید تا چه اندازه است؟

یافته‌ها نشان می‌دهد که میانگین نگرش‌ها نسـبت بـه آمـوزش حقوق خانواده در آموزش عـالی ۴/۸۲ و میـانگین مـورد انتظـار (نظری) برابر با ۳ بود. مقدار t برابـر ۱۲/۸۷ و سـطح معنـاداری حاصل Sig= 0.001 گزارش شد ($P < 0.01$). با توجـه بـه اینکه مقدار t در سطح خطای کمتر از 0.01 معنی‌دار بـود، لـذا نتیجه گرفته می‌شود که میـانگین تجربـی بـا میـانگین نظـری تفاوت معنی‌داری دارد. همچنین ازآنجاکه میانگین تجربی بیشتر از میانگین نظری بود، می‌توان گفت آمـادگی نیـروی انسـانی بـرای آموزش حقوق خانواده در آموزش عالی در حد بسیار بالای است.

۶- آیا میان دیدگاه اساتید در خصوص عوامل یادشده بـا توجـه رشته تحصیلی اساتید تفاوت وجود دارد؟

برای مقایسه دیدگاه پاسخ‌گویـان در خصـوص آمـوزش حقـوق خانواده برحسب جنسیت افراد نمونه نیـز از آزمـون تـی مسـتقل استفاده شد که با توجه به یافتـه‌ها در همـه مؤلفـه‌های مـذکور، تفاوت معنی‌داری بین دیدگاه پاسخ‌گویـان در خصـوص آمـوزش حقوق خانواده برحسب جنسیت اساتید وجـود نـدارد و بـه علـت معنی‌دار نبودن تفاوت نظرات اساتید و زیادشدن تعـداد جـدول از ارائه گزارش به‌صورت جدول خودداری شده است.

تحقیقی در زمینه پژوهش حاضر صورت نگرفته است و اکثر پژوهش‌ها بر آموزش حقوق بشر تاکید دارند و این پژوهش می‌تواند زمینه ایی برای توجه به این امر مغفول باشد. نتایج نشان داد، اساتید بـا ضرورت و فرصت آموزش حقوق خانواده در آموزش عالی موافق بودند و نگرش اساتید دربـاره آموزش حقوق خانواده در آموزش عالی را خوب ارزیابی کرده‌اند. آن‌ها معتقد بودند تهدیدی جدی در این خصوص وجود ندارد و آمـادگی نیروی انسانی را نیز در حد مطلوب می‌دانند. این امر نشان دهنده اهمیت خانواده و توجه بیشتر به مباحث مربوط به آن است؛ زیرا خانواده نهادی بسیار اثرگذار و منتقل‌کننده ارزش‌ها از نسلی به نسل دیگر است [۳۴] و با توجه به اینکه هرچند مبنای تنظیم روابط زوجین و رابطه آنان با فرزندان باید مبتنی بر عطوفت و فداکاری و عشق و علاقه متقابل باشد، ولی خانواده نیز به‌عنوان واحد کوچک اجتماعی نیاز به مقرراتی دارد که ضمانت اجرای مادی و قانونی داشته باشد. در راستای نیل به این هدف، در قانون مدنی، حقوق مالی و غیرمالی برای اعضاء خانواده مقرر شده است [۲۰] و با عنایت به مبانی فقهی و قانونی حقوق خانواده و برای حفظ مصالح و استحکام خانواده ، حقوقی برای زوجین و یا اولاد در قانون مقرر شده است که آموزش آن می‌تواند به استحکام خانواده کمک نماید.

محدودیت‌های پژوهش شامل، دشواری دسترسی پژوهشگر به نمونه آماری (اساتید) و همکاری اندک اساتید در پاسخ دهی به

پرسشنامه بود. پیشنهاد می‌شود در تحقیقات آینده پژوهشگران از مصاحبه و دیگر روشهای گرداوری داده نیز استفاده نمایند و نتایج با پژوهش حاضر مقایسه شود. همچنین پیشنهاد می‌شود، آموزش عالی به بررسی عمیق تر امکانسنجی آموزش حقوق خانواده به عنوان یک درس عمومی اقدام نماید تا بتوان محدودیت های پژوهش را به حداقل رساند و نتایجی تکمیلی نیز بدست آورد.

نتیجه‌گیری

ازنظر اساتید، آموزش حقوق خانواده در آموزش عالی به‌عنوان یک درس عمومی در کنار دیگر دروس می‌تواند فرصت مناسب برای تحکیم خانواده ایجاد کند و آشنایی دانشجویان با نظام حقوقی خانواده می‌تواند زمینه‌ساز جامعه مدنی در معنای واقعی باشد. آشنایی با قانون خانواده می‌تواند زمینه مناسب برای آشنایی با مبانی هویت و جایگاه زن و مرد در نظام هستی، نظام اخلاقی خانواده؛ حقوق و مسئولیت‌های اعضای خانواده؛ آشنایی با جایگاه خانواده؛ رفع شبهات فقهی و حقوقی خانواده و درنهایت زمینه‌ساز استحکام خانواده باشد. این مساله توجه سیاست گذاران و برنامه ریزان در سطوح بالای آموزشی را می‌طلبد تا بتوان با قرار دادن درس حقوق خانواده به عنوان یک درس عمومی در دانشگاه ، زمینه استحکام خانواده و آشنایی با مسائل مختلف آن را برای افراد تحصیل کرده فراهم آورد. این امر می‌تواند با تشریح حقوق خانواده برای تمام دانشجویان، از خسارت‌های مالی و روحی و روانی در آینده پیشگیری نماید.

ملاحظات اخلاقی

کلیه نویسندگان متعهد بودند که در نگارش و اجرای پژوهش تمامی ملاحظات و استانداردهای اخلاقی را رعایت نمایند و رضایت آگاهانه مشارکت کنندگان، اخلاق در استفاده از پرسشنامه و رعایت حقوق انسانی مشارکت کنندگان در تمام اصول تحقیق مورد احترام بوده است.

سپاسگزاری

بدین‌وسیله از تمامی کسانی که در فرایند انجام پژوهش نقش مؤثری داشتند تقدیر و تشکر می‌شود.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام میدارند دراین مطالعه تضاد منافعی وجود نداشته است

References

1. Sadeghi M, Sadri K, Bagheri S M, Amirpour A.] Feasibility study on crime in the area of family law[, journal of jurisprudence and Islamic law. 2018;15(54): 85-108.
2. Asadi, L S] Family law assessment[,Knowledge at Islamic University. 2011;15(3):92-113.
3.]۳[Sleeter C. Equity, democracy, and neoliberal assaults on teacher education. Teaching and teacher education. 2008; 24(8):1947-57.
4. Viano E. empowering the family, Routledge, peace review: a journal of social justice. 2014.
5. Giddens A.]Sociology[, Translation by Hassan Chavashian, Tehran:ney Publishing.2007.
6. UNESCO ORG (n.d.). Selection Criteria. Retrieved December 9, 2011, from file:///D:/backup/cultural%20capital%202/cc2/Selection%20Criteria%20UNES CO%20%20%2016.htm
7. Silburn SR, Blair E, Griffin JA, Zubrick SR, Lawrence DM, Mitrou FG. Developmental and environmental factors supporting the health and well being of Aboriginal adolescents. Int J Adolesc Med Health. 2007;19(3):345-54.
8. Kuly M, Stewart E, Dudley M. Enhancing cultural capital: The arts and community development in Winnipeg.2005.
9. Carr A. Family therapy: Concepts, process, and practice. Malden: John Wily & Sons 2012.
10. Sadock B J, Sadock VA, Caplan MD. Synopsis of psychiatry behavioral sciences and clinical psychiatry. New York: John Wiley and Sons. 2003.
11. Bomar P. Promoting health in families: Applying family research and theory to nursing practice (3rd ed.). Philadelphia: Saunders. 2004.
12. Insel PM, Roth WT. Core Concepts in Health Brief. Boston, McGraw-Hill 2008.
13. Artz S, Nicholson D, Halsall E, Larke S.]A review of the literature on assessment risk, resiliency and need[. The National Crime Prevention Center, Department of Justice. Available at: http://cyc.uvic.ca/naty/Literature_Review.pdf 2001.
14. Asadi, L S.] Family Criminal Law [, Tehran, Imam Sadiq University, 2011.
15. Shojaei M S.]The role of the child in the strength and mental health of the family[, Family Strengthening and Its Pathology, Qom: Imam Khomeini Educational and Research Center, 2005.
16. Motahari M.]Education in Islam[, Tehran: Al-Zahra, 1983.
17. Katouzian N.]Rights General[, Second Edition, Tehran: Publication Co, 2005.
18. Taheri M A, Ansari M .]Encyclopedia of Laws[, Encyclopedia of Private Law, Volume II, Tehran, Altar of Thought, 1986.
19. Katouzian N.]Introduction of Law and Study in Iran's Law System[, 15th Edition, Tehran: Publication Co,1992.
20. Katouzian N.]Civil Laws of Family[, Tehran: Publication Corporation2009.
21. Qaee Bijestani M, Tajfar F.] A Study on the Legal Principles of the Legalization of the Formation of the Bank of the Fetus and its Effect on the Consolidation of the Family[, Two Quarterly Journal of Law and Law in the Family, 2018; 23(68): 97-123.
22. Tabatabai SMH.]Al-Meysan Interpretation[, Volume 2, Allameh Scientific and Intellectual

Foundation, Tehran, Second Edition, pp. 239 and 209,1985.

23. Katozian N.]Family Laws [, Tehran, Publishing Co., Third quarter,.1992
24. Khodadadi S.]Study and analysis of the changed cases of family Laws after the Islamic Revolution of Iran[, Faculty of Law and Islamic Law, Islamic Azad University, Master of Science (MSc). 1394.
25. Alippanah A, Sadeghi M, Shafizadeh Khooljani M.]The Relationship Between the Legal Patterns of the Family Administration and the Couples' Fiscal Laws [, 2016; 49 (2): 261-278.
26. Rostamian Ameshchi F.]Content Analysis of the Components of Family Laws in Upper Handwritten Documents and Textbooks of the 10th[, Educational Sciences MSc Thesis, Alzahra University,2018.
27. Ghazanfari M.]Review of couples' financial and non-financial Laws by relying on the Family Protection Law[, adopted on 1/12/1391, 2014.
28. Akbarineh P.] Preventing the Abuse of Family Law[, Women and Family Studies ", 2011; 4(13): 13-26.
29. Null W. Curriculum: From theory to practice. Rowman & Littlefield Publishers, 2011.
30. Bharvad A j. Curriculum Evaluation. International Research Journal.2010; 1(12): 72-74.
31. Fathi Vajargah K .]Principles and Concepts of Curriculum Development[, Tehran: The Science of Teachers, 2014.
32. Sarokhani B ,]Introduction to Family Sociology[, Tehran, Soroush, 2006.
33. Cheraghi Koutiani I] . The approach of Islam to four important functions of the family[, Knowledge, 2009; 139, 35-54.
34. Yazdi A.]Maternal Ethics in Islam and Feminism[, Journal of Qom University, 2007; 3, 151-183.